

My thanks are due to everyone who has procured me with specimens of these very interesting butterflies, in particular Messrs. Fr. VAN DE VEN, H. VAN OORSCHOT and H. COENE.

Literature cited

MARIANI, Mario, 1937, Anatomia e fisiologia degli organi genitali femminili delle Pieris Schrk. (Lepidoptera, Pieridae). Festschrift Strand 3: 434—450, Pl. XV—XVI, figs. 1—4.
Amsterdam 1005, Grensstraat 15.

Interessante vangsten van Hymenoptera-Aculeata in 1969

door

Br. VIRGILIUS LEFEBER

Hierbij zijn deze keer inbegrepen: a. de dieren die ik in de loop van het vroege voorjaar heb uitgekweekt; b. vroegere vangsten, waarvan de ware identiteit nu pas is komen vast te staan. Dit is voornamelijk een gevolg van het feit, dat ik enkele specialisten bereid gevonden heb mijn moeilijkheden te controleren. Zo zijn de Pompilidae bekeken door Mr. Raymond WAHIS (Embourg); de Chrysididae door Dr. Stephan ZIMMERMANN (Wenen); *Psen* door de heer J. P. VAN LITH (Rotterdam); *Miscophus* door de heer P. M. F. VERHOEFF (Utrecht) en enkele Apidae door Drs. H. WIERING (Bergen). Deze heren zeg ik hier nogmaals dank.

Ik heb getracht mij weer te beperken tot de echte zeldzaamheden en tot de soorten die, voor wat betreft mijn lijst van maart 1967, nieuw zijn voor het district. Belgische vangsten staan tussen haakjes.

Andrena synadelpha Prk.: ♀, Maastricht, 8.V.1969 en ♀, Amby, 10.VI.1969 (det. H. WIERING).

(*Anthidium punctatum* Latr.: in aantal in het Geuldal bij Plombières).

(*Halictoides dentiventris* Nyl.: twee ♂♂, Plombières, 23.VII.1969; ♂, Bassange, 7.VIII.1969; alle op *Campanula*).

Nomada marshammella K.: vers ♀ op de St.-Pietersberg op guldenroede, 13.VIII.1969. Dit moet een tweede generatie zijn, maar welke *Andrena* is hier de gastheer? Gezien mijn vangsten op die plaats zou alleen *A. thoracica* (tweede generatie) in aanmerking komen.

Nomada obscura Zett.: ♂, Losser, 30.III.1968 (KOESE).

(*Nomada picciolana* s. sp. *jurassica* St.: ♀, Eben, zie *Ent. Ber.*, *Amst.* 29: 231; H. WIERING is het met mijn oorspronkelijke determinatie eens).

Stelis phaeoptera K.: ♂, St.-Pietersberg, 21.VI.1969.

(*Osmia anthocopoides* Schck.: ♀, Plombières, 29.VI.1969).

(*Sphecodes marginatus* Hag.: ♂, As, 21.VIII.1968, det. H. WIERING).

Halictus fasciatus Nyl.: een grote serie mannetjes en wijfjes te Schaesberg, 28.VII en 4.VIII.1969 en (drie ♀♀, As, 5.VIII.1969) De serie van Schaesberg is gevangen door L. H. CLAASSENS.

Halictus prasinus Sm.: Te Schaersbergen trof ik op 12.VII.1969 een geweldige kolonie ♀♀ aan, die massaal proviandeerde met pollen van buntgras (*Corynephorus canescens* P.B.).

Halictus fratellus Pér.: ♂, Vijlen, 24.VIII.1968 (gecontroleerd door H. WIERING).

Halictus semilucens Alfk.: twee ♂♂, Horn, 21.VII.1969 en (♀, Eben, 9.IV.1969).

Prosopis bisinuata Först.: in onze tuin te Maastricht, 1966, 1967 en 1969 (gecontroleerd door H. WIERING).

Prosopis punctulatissima Sm.: ♀ en ♂, St.-Pietersberg, 30.VI.1969 (idem).

Tachysphex psammobius Khl.: nu ook een ♀, 't Rooth, 2.VII.1969.

Tachysphex fulvitaris Costa: mijn eerste drie ♂♂, Meinweg, 4.VII.1969.

Astata minor Khl.: ♂, Nijmegen, 6.VII.1969.

Astata stigma Pnz.: leek me dit jaar bijzonder talrijk te Laren (N.H.) en Udenhout.

Dienoplus lunatus Dhlb.: verscheidene ♂♂, Horn, (Opgrimbie en As); verscheidene ♀♀: Horn, Meinweg, (Opgrimbie en Mechelse Hei).

(*Gorytes laticinctus* Lep.: ♀. Bassenge, samen met *Nysson niger* Chevr.).

Gorytes quinquecinctus F.: ♀, Jabeek, 8.VIII.1969.

(*Dienoplus tumides* Pnz.: ♀, Mechelse Hei, 6.IX.1969, samen met ♀ van *Nysson dimidiatus* Jür.).

(*Nysson trimaculatus* Rossi: vier ♀♀ en twee ♂♂, Bassenge, VI en VIII. 1969; *Gorytes bicinctus* heb ik daar nog niet aangetroffen).

(*Nysson niger* Chevr.: in aantal te Bassenge; twee ♂♂, Plombières, 19.VI. 1969).

Nu al mijn *Miscophus*-vangsten door VERHOEFF zijn bekeken, meen ik er goed aan te doen hier even een overzicht te geven; het blijft voor de meesten een moeilijk genus:

Miscophus ater Lep.: 15 ♀♀: Laren (N.H.), Den Dolder, Kootwijk, Loosduinen, Drunen, Lierop, Meinweg, Schinveld, (Genk en Bevel); vijf ♂♂: Amersfoort, Castricum, Lierop, (Mechelse Hei en Opgrimbie).

Miscophus concolor Dhlb.: 13 ♀♀; Laren (N.H.), (As. Rekem, Niel, Mechelse Hei, Genk, Meeuwen, Gruitrode); drie ♂♂: Schinveld, (As en Bevel).

Miscophus spurius Dhlb.: ♀, Weert, 29.VI.1952; ♂, Waubach, 26.VII.1960.

(*Miscophus bicolor* Jür.: As, ♂, 26.VIII.1967).

(*Podalonia affinis* K.: ♂, Plombières, 2.VIII.1969).

Dolichurus corniculus Spin.: ♀ en twee ♂♂, Mook, 5.VII.1969.

Cerceris quadrifasciata Pnz.: ♀. Nijmegen, 2.VII.1969, (♀, Plombières, 29.VI 1969 en ♀, As, 1.VII.1969).

Psen atratinus Mor.: ♂, Venlo, 4.VII.1968 (det. VAN LITH), gevangen door B. VAN AARTSEN en (drie ♂♂, Bassenge, 28.VII en 7.VIII.1969).

Psen bruxellensis Bondr.: ♂, gevangen door B. VAN AARTSEN te Dordrecht, 10.VII.1969, nieuw voor onze fauna, det. VAN LITH.

Psen spooneri Rich.: ♀, Arcen, 18.VI.1969, det. VAN LITH.

(*Psen dahlbomi* Wesm.: ♂, Bassenge, 28.VIII.1968, det. VAN LITH).

Psen littoralis Bondr.: ♀, Schinveld, 1.VII.1967, det. VAN LITH.

Psen bicolor Jür.: er rest mij na deze controle nog slechts een ♂, Nijmegen, augustus 1953 (leg. SANDERS.) Alle andere exemplaren bleken of *equestris* F., of *lutarius* F. (= *shuckardi* Wesm.) te zijn.

(*Passaloecus eremita* Khl.: drie ♂♂, Genk, 6.VI.1969 op volwassen levende dennestam).

Passaloecus corniger Sh.: tien ♀♀ en een ♂, gekweekt uit weipaaltjes en dood meidoornhout: Slavante, Nekem, St.-Pieter, Borgharen en Mamelis.

Nitela spinolai Dhlb.: zes ♀♀ en drie ♂♂, gekweekt uit dood hout: Caberg, Mamelis, (Wonck. Eben en Gellik).

(*Ectemnius dives* Lep.: ♂, Gellik, 27.VII.1969).

Ectemnius guttatus Lind.: ♂, Heel, 21.VII.1969.

Ectemnius lituratus Pnz.: ♀ en ♂, Geulle, 1.VIII.1969; ♀, Bemelen, 10.VIII.1969 en (grote kolonie, zowel ♀♀ als ♂♂ te Caestert, 4 tot 10.VIII.1969).

(*Ectemnius cephalotus* Ol.: ♀, Caestert, 6.VIII.1969).

(*Ectemnius rubicola* Duf. Perr.: ♂. Lanaye, 14.VI.1969).

Lindenius pygmeus Rossi: ♀, Horn, 21.VII.1969; ♂, Meinweg, 4.VII.1969, (♀, As, 1.VII.1969 en ♂, Bassenge, 28.VII.1969).

Crossocerus congener Dhlb.: ♂, Gronsveld en (♂, Wonck) beide gekweekt uit weipaaltjes.

Crossocerus confusus Schulz.: (twee ♂♂, Smeermaas, gekweekt uit dood wilgehout) en ♀, Sloten-N.H., 18.VII.1923, legt uit coll. Br. Julianus SANDERS, gedet. door BOUWMAN als „*serripes*” De heer VAN LITH was het met mij eens, dat het hier inderdaad een ♀ van *confusus* betreft, ook al zijn de dijen gevlekt.

Crossocerus cinctius Dhlb.: twee ♀♀ en zes ♂♂, gekweekt uit vlier en es: Maastricht, Bemelen, Borgharen en (Caestert).

Nu mijn Chrysididae door Dr. St. ZIMMERMANN gecontroleerd zijn, laat ik hier de voornaamste gegevens volgen:

Chrysis angustula Schck.: ♀, 't Rooth, 2.VII.1969, drie ♂♂, St-Pietersberg, 7.VII.1965 en 30.VI.1969, en een ♀, gekweekt uit meidoornhout, 1968, St. Pietersberg.

Chrysis mediata Lins.: ♀, Elsloo-Lbg, 1.VIII.1969 en (♀, Wonck, 6.VIII.1968).

Euchroeus neglectus Sh.: twee ♂♂, 't Rooth, 29.VI en 2.VII.1969 en (massaal te Bassenge).

Omalus biaccinctus Buys.: ♀, Lottum, 5.VII.1969. Het ♀ van Helmond (zie *Ent. Ber., Amst.* 29: 80, 1969) was *pusillus* F.

(*Omalus pusillus* F.: twee ♂♂, Bassenge, 26.VI.1969).

Omalus aeneus F.: ♀, St.-Pietersberg, 1967, gekweekt uit *Sorbus*-stam.

Omalus aeneus var. *chevrieri* Tourn.: ♂, gekweekt uit paaltjes Borgharen, 1969.

Omalus violaceus Sc.: in de groeve van 't Rooth en overal op de St-Pietersberg niet zeldzaam, maar alle gekweekt uit dood hout.

(*Omalus bidentulus* Lep.: twee ♀♀, Bassenge, 28.VIII.1968 en 11.VI.1969).

Notozus sanzii Gog.: ♀, Schinveld, 11.VII.1967 (zie *Ent. Ber., Amst.* 29: 80, 1969).

Odynerus nugdunensis Sauss.: schijnt zich, ook volgens J. PETIT, hier uit te breiden: twee ♂♂, St.-Pietersberg, 22.VI.1969 op paaltje; (twee ♀♂, Eben, gekweekt uit paaltje; twee ♂♂, Bassenge, 26.VI.1969 op steentje).

(*Odynerus quadrifasciatus* F.: twee ♀♀, Gellik, 27.VII.1969 en een ♀, Genk, 1.VI.1969).

(*Odynerus rossii* Lep.: een ♀, Eben, 28.VII.1969 en een ♀, Bassenge, 11.VI.1969).

(*Odynerus dentisquama* Thms.: een ♂, Lanaken, 27.VII.1969 op *Rubus*).

Odynerus debilitatus Sauss.: twee ♀♀, St.-Pietersberg, 22 en 30.VI.1969; ♀, 't Rooth, 17.VIII.1969 en (♂, Plombières, 23.VII.1969).

Na de spitsing door Prof Dr. J. VAN DER VECHT lijkt het me nuttig de volgende vangsten te vermelden:

Eumenes pedunculatus Pnz.: Arcen, Meynweg, Drunen, (Genk).

Eumenes coarctatus L. (sensu VAN DER VECHT): Bakel, Deurne, Horn, Melick, Meinweg en (Genk).

Pseudogonalos habni Spin.: Caberg, Elsloo, St.-Pieter, Heel en (Boorseme), alle de laatste week van juli; verder twee ♂♂, Dordrecht, 10.VII.1969 door B. VAN AARTSEN.

Na de controle van enkele moeilijke Pompilidae door R. WAHIS de volgende Nederlandse meldingen:

Anoplus concinnus Dhlb.: ♀, Drongelen, 19.VII.1969.

Anoplachares consobrinus Dhlb.: weer een ♀, Valkenisse (B. VAN AARTSEN) en nog een ♂, Westenschouwen, 29.V.1965, door mij aangezien voor *trivialis* Dhlb.

Evagetes pilosellus Wesm.: ♀, Otterlo, 22.VII.1969. N.B. Het ♂ van Kolmond (zie *Ent. Ber.*, *Amst.* 28: 6, 1968) is verloren geraakt, maar was waarschijnlijk geen *pilosellus*.

Evagetes implicatus Hpt.: vijf ♀♀: Laren (N.H.), 1.VII.1968: Amersfoort, 6.VIII.1964; Epe, 8.VIII.1968; Leende, 20.VII.1965; Schinveld, 11.VII.1967. Deze soort moet beslist in vele Nederlandse collecties aanwezig zijn. De ♀♀ zijn verward met *crassicornis* Sh. Nieuw voor de fauna.

Priocnemis fennica Hpt.: ♀, Stokhem, 26.VII.1969.

Summary

Enumeration of interesting Hymenoptera-Aculeata caught in 1969, for the greater part in the south of Netherlands Limburg. Localities between brackets refer to captures in the adjacent Belgian territory.

Psen bruxellensis Bondroit and *Evagetes implicatus* Hpt. are new to the Netherlands fauna.

Maastricht, Brusselsestraat 38.

Eidmann, H., Lehrbuch der Entomologie, tweede nieuw bewerkte druk door Dr. F. Kühlnhorn. Verlag Paul Parey, Hamburg en Berlijn, 1970

De eerste druk van het sinds lang uitverkochte boek verscheen in 1939. Intussen zijn ruim 30 jaar verlopen. Veel vondsten, zowel van levende als van fossiele insecten, deden vaak andere inzichten ontstaan en zo was er alle reden een geheel bijgewerkte uitgave van het veel gevraagde boek het licht te doen zien.

De oorspronkelijke opzet van Prof. EIDMANN, een beknopt, overzichtelijk en in duidelijke taal geschreven leerboek van de entomologie samen te stellen, is door Dr. KÜHLHORN gehandhaafd, al is het terrein geleidelijk aan zo omvangrijk geworden, dat het door één persoon nauwelijks meer te overzien is.